

GENIUS LOCI AMSTERDAM

in opdracht van

WIJKVERENIGING DE VOGELWIJK

Verkenning naar hergebruik van de Appelloods Den Haag

DE APPELLOODS

Concept:

Genius Loci Amsterdam
Is de onderzoeksstudio van Abels & Partners Architecten
geniusloci@abelspartners.com

Colofon: Harry Abels/ Architect; Stef Hoeijmakers/ architect

September 2024
© all rights reserved by copyright holders

Colofon

Wijkvereniging de Vogelwijk

i.s.m.

Genius Loci Amsterdam

Harry Abels
Stef Hoeijmakers
Nina Kater

Contact

KNSM-laan 53
1019 LB Amsterdam
+31 (0)20 21 100 10
info@abelspartners.com
www.abelspartners.com

Inhoud

Inleiding	6
Buurtbrief/de buren	8
Ruimte maken voor ontmoeting	11
Huidige locatie	12
Huidig gebruik	16
Voorstel voor nieuw gebruik	20
Een bijzondere groep	22
Programma	24
Hoe nu verder?	27

DE APPEL WOODS - studie naar hergebruik

Een mogelijke indeling

Dit schema toont een mogelijke indeling van het gebouw. De entree van de huiskamer ligt vooraan op de kop van het gebouw, vanuit die huiskamer is het theater bereikbaar. De huiskamer dient ook als break-out ruimte voor het theater. Dan ligt er een werkplaats die ook de rekvisieten- en decorbehandeling van het theater kan zijn. Aan het andere uiteinde van het gebouw liggen 4 bijzondere verblijfsruimten, de 'Bart Gremmer, ruimten die geschikt zijn voor mensen met de ziekte van Duchenne.

Planologische mogelijkheden en moeilijkheden

Het huidige bestemmingsplan kent het karakter Groen toe aan het gebouw. Dat is vreemd omdat het een gebouw betreft. Die aanduiding klopt dus niet met de bestaande toestand. Die bestemmingswijziging zou moeten gaan naar sociaal-maatschappelijk met de toestemming om daar een aantal specifieke zorgwoningen te mogen maken.

Hoe verder?

Omdat er geen grondig bouwkundig onderzoek gedaan is, alleen een visuele inspectie, is er niet goed te zeggen wat de kwaliteit van het huidige gebouw is en of het wel geschikt is om op te knappen. Dat moet verder onderzocht worden.

Daarnaast zal onderzocht moeten worden of de gemeente bereid is het gebouw in eigendom over te dragen aan de buurt en daarvoor geen aankoopbedrag rekent, of zelfs misschien een bedrag ineens ter beschikking stelt, (zoals in een bruteringsregeling waarbij in plaats van jaarlijkse kosten een bedrag in eens wordt gegeven om van die langdurige lasten af te kunnen zijn), om het project een goede start te kunnen geven.

Er moet dieper worden gediscussieerd over de mogelijkheden van de wijk om een dergelijke verantwoordelijkheid op zich te nemen. Hoe zit dat juridisch? Wat is de juridische entiteit en kunnen er goede statuten gemaakt worden waarin een dergelijk gebruik voor de toekomst is vastgelegd. Is er een mogelijkheid de zorgwoningen te integreren? Wat voor eisen worden eraan gesteld. In hoeverre kunnen mensen uit de buurt in zelfbouwwijze het gebouw opknappen in samenwerking met een professionele aannemer?

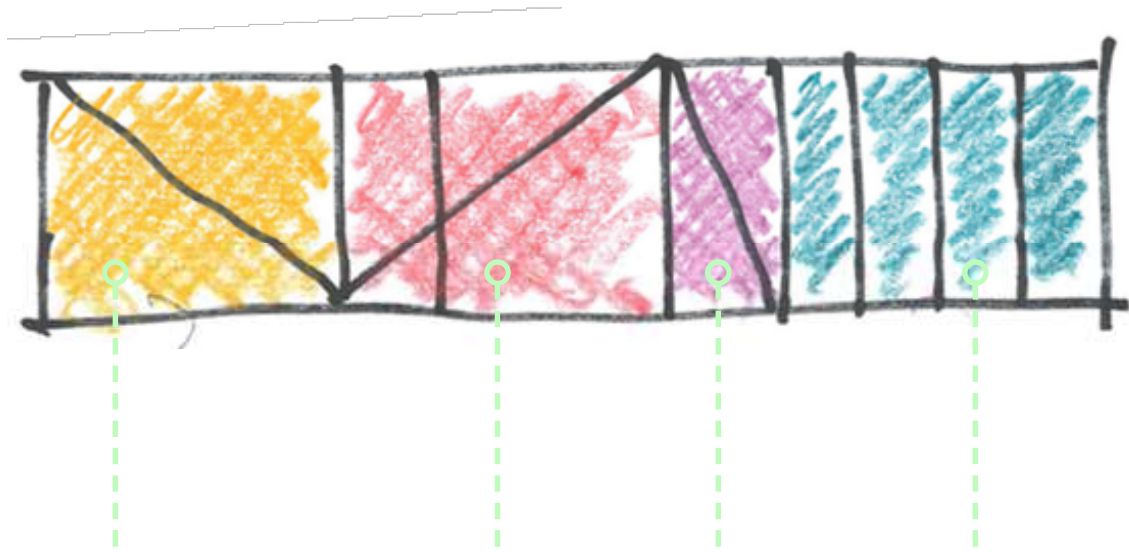
We weten dat het geen natuurlijke oplossing lijkt voor de Vogelwijkbewoners, maar daarin zouden we ons wel eens behoorlijk kunnen vergissen. Op andere plekken in Nederland blijkt de bereidwilligheid behoorlijk groot om iets voor de buurt te helpen bouwen.

“Corona heeft ons erop gewezen dat we sociale wezens zijn. Betekenisvolle sociale contacten zijn belangrijk voor ons aller welzijn en gezondheid, en ze zorgen voor leefbare en veerkrachtige buurten en wijken. Met verschillende transitie op komst, die allemaal op hun manier iets zullen vragen van onze fysieke én sociale infrastructuur, is het momentum daar. Door te investeren in ruimte voor ontmoeting en de burger daar een prominente rol in te geven, minimaliseren we het sociaal ontwrichten de gevaar van die transitie.

Daarbovenop groeit het besef dat de zorg tegen de grenzen van de houdbaarheid oploopt. Meer aandacht voor sociale determinanten van gezondheid is dan een vorm van collectieve preventie. Deze determinanten kennen hun meest concrete uitwerking in onze directe leefomgeving. Het aanpakken ervan vraagt daarom iets van alle partijen. Het vraagt van systeempartijen om ruimte te creëren voor ontmoeting, van uitvoeringspartijen om die ontmoeting letterlijk ruimte te bieden, en van burgers en professionals om die ruimtes in te vullen en te benutten voor ontmoeting. Want gezond of ongezond word je nooit alleen. Ruimte maken voor ontmoeting”¹

¹ citaten uit de publicatie: Ruimte maken voor ontmoeting, de buurt als sociale leefomgeving, 5 september 2022

huiskamer/vergaderen

theater

werkplaats

bijzonder verblijf

DE APPEL

Van de buurtvereniging Vogelwijk kregen we het verzoek een verkennend onderzoek te doen naar de mogelijkheden van hergebruik van de voormalige Appelloods in de Bosjes van Poot in Den Haag.

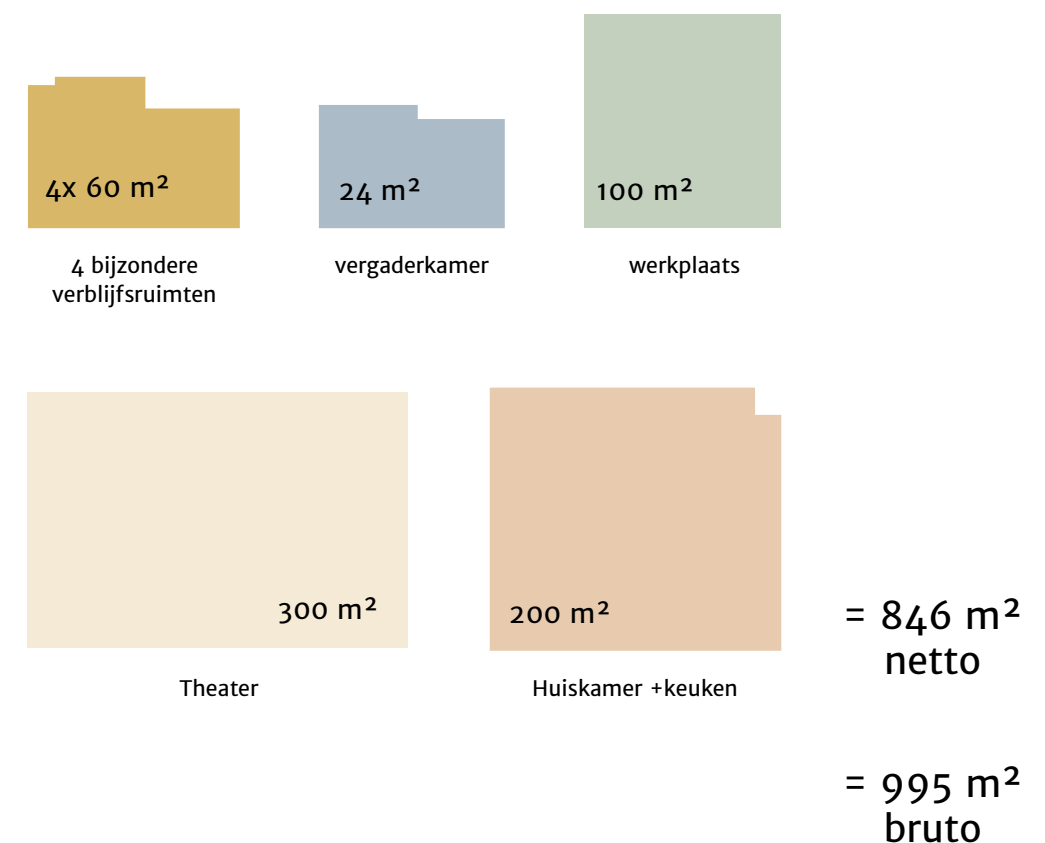
Omdat er in de buurt stemmen opgaan om de gemeente te steunen in haar plan het gebouw te slopen is Genius Loci gevraagd om een alternatief plan te onderzoeken. Daarbij stond geen doel voorop, gevraagd is om geheel vrij na te denken over de mogelijkheden voor dit gebouw en de waarde ervan voor de buurt.

In dit stuk treft u overwegingen aan die tot een andere invulling zou kunnen aanzetten.

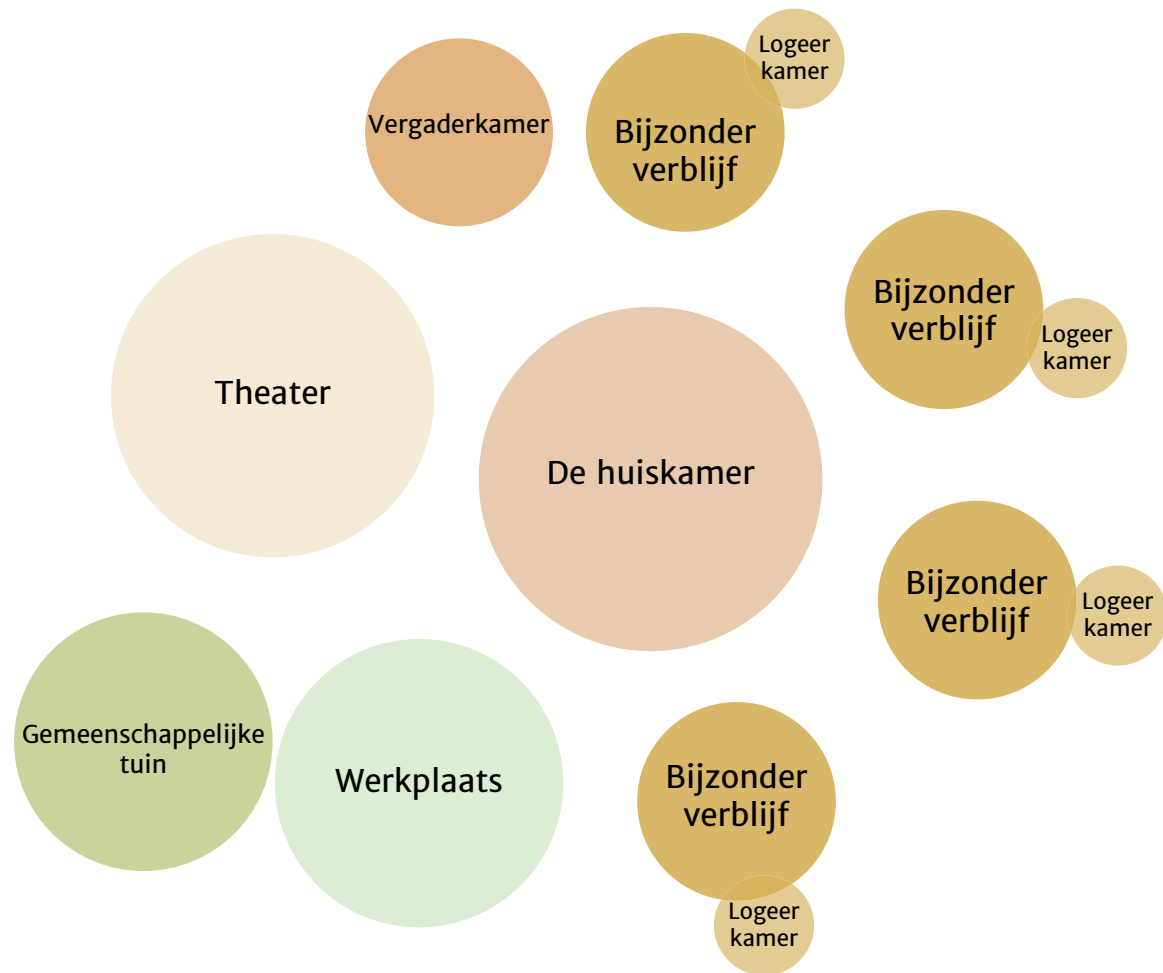
Genius Loci Amsterdam is de onderzoeksstudio van architectenbureau Abels & Partners.

Deze verkenning is uitgevoerd door Harry Abels Amsterdam, 5 augustus 2024

We starten de verkenning met een inventarisatie van de gepubliceerde ideeën en een opinie over mogelijk hergebruik na een bezoek ter plekke en gesprekken met de huidige gebruikers van House of Rat. We zullen in deze studie vaak verwijzen naar een onderzoek van het college van rijksadviseurs en de raad voor Volksgezondheid september 2022.

Programma

Een brief van diegene die het gebouw graag zien verdwijnen

Buurtbrief

Teruggeven aan de natuur
De gemeente weet dat dit gebouw niet meer voldoet aan de huidige eisen en in feite slechts in de weg staat van een groene, duurzame bestemming zoals het bestemmingsplan ook voorschrijft. De officiële bestemming van het terrein én de loods is namelijk 'Groen'. De gemeente wil de loods dan ook slopen en het terrein teruggeven aan de natuur. Op die manier komt stikstofruimte vrij voor broodnodige nieuwbouw in andere delen van de stad.

Andere stemmen

Er gaan ook stemmen op uit de buurt om blij te zijn met het voornemen van de gemeente om het gebouw te slopen en de grond terug te geven aan de natuur. Op zichzelf ook een lovenswaardig pleidooi. Wellicht wordt dit ook gezien als de gemakkelijkste oplossing. Dat het gebouw in het bestemmingsplan de aanduiding groen heeft is curieus en waarschijnlijk een misverstand. Het betreft immers een gebouw dat er al 70 jaar staat en ook al die tijd in gebruik is geweest. Ook het aangrenzende clubgebouw van de scouting bevindt zich binnen het kader van deze groenbestemming. Bovendien staat er nog een utilitair gebouwtje van het telecombedrijf dat zeer recentelijk is toegevoegd. In elk geval kan daaruit niet zomaar de conclusie worden getrokken dat het de intentie van de overheid zou zijn dit gebouw buiten gebruik te nemen. Dat het wegnemen van het gebouw veel voordelen voor de vogelstand zou hebben is ook iets waar je een vraag bij zou kunnen stellen.

Vogeltuin

De vogeltuin kent geen bezoekers omdat de tuin alleen voor broedende vogels is gemaakt. De Vogelbescherming Den Haag beheert de tuin. Slechts sporadisch kan er een bezoek worden gebracht. De tuin bestaat al 90 jaar en is een onaangestaste rustplek voor de vogels. Het lijkt ook niet zo te zijn dat de vogels meer bescherming behoeven dan nu het geval is. Maar dat is iets dat ecologen zouden moeten zeggen.

Overlast

Dat een deel van de buurtbewoners zegt overlast te ondervinden van het huidige gebruik van de loods is een andere kwestie. Het beoordelen van die overlast is niet eenvoudig en zeker geen onderdeel van deze studie. Bekend is dat de verleende vergunning voor het uitvoeren van voorstellingen zeer beperkt is en dat dit ook de gebruiksmogelijkheden voor het theatergezelschap sterk beperkt. Of die overlast ook ervaren wordt door gebruik door de scoutingbezoekers is niet bekend. Een controlebaar feit is wel dat de omvang van het perceel dat teruggeven kan worden aan de natuur niet groot is. Het gebouw staat niet op een ruim grondstuk en daarmee zou er slechts een zeer klein stukje natuur worden toegevoegd aan de 'Bosjes van Poot'. Het terrein ligt vanwege zijn perifere ligging ook niet strategisch in de ecologische zone. Maar dit zijn alle observaties die door ecologen moeten worden gevalideerd of tegengesproken.

Een bijzondere groep

Een bijzondere voorziening zou de huisvesting kunnen zijn van een groep mensen die niet zo gemakkelijk in een traditionele woning gehuisvest kan worden. Dat betreft dan mensen die extra voorzieningen nodig hebben die niet of nauwelijks beschikbaar zijn 'in de markt'. Dat zouden mensen kunnen zijn waarvoor in de reguliere zorg geen ruimte is omdat de zorg te intensief is. Het betreft dan bijvoorbeeld mensen met de ziekte van Duchenne. Die mensen gebruiken een rolstoel, maar hebben een extra ruimte nodig voor degene die 24 uur per dag de verzorging en bijstand regelen. Het zou denkbaar zijn om voor deze groep, maar misschien ook voor anderen een woonruimte in de loods aan te bieden. Dan is het gebouw 24 uur per dag in gebruik, of althans een gedeelte ervan. Dat een wijk zelf zoiets zou kunnen doen is bijzonder en zou getuigen van een belangrijk altruïsme. In de bijlage hebben we PvE opgenomen dat de wensen voor aanpassingen in beeld brengt. Voor deze groep is het ontzettend belangrijk een onderdeel uit te maken van de maatschappij. Dat geeft hen het gevoel ondanks hun enorme belemmeringen geen outcast te zijn. Omdat die plekken maar zo zelden beschikbaar komen is het goed de kans te onderzoeken op het moment dat die mogelijkheid zich aandoeft.

Tegelijkertijd verwachten beleidsmakers juist wel steeds meer van de sociale relaties die 'in de buurt' ontstaan. Mensen met een zorgbehoefte of beperking worden gestimuleerd om zo lang mogelijk thuis te wonen en zo veel mogelijk 'zorg in de wijk' te ontvangen. Ook vanuit beleid dat gericht is op meer preventie en de Juiste Zorg op de Juiste Plek wordt al snel naar de buurt gekeken voor oplossingen.

Maar belangrijk lijkt ons een mogelijkheid om het gebouw meerdere functies te geven. Daarvoor is er ruimte genoeg lijkt het.

In deze studie zijn we niet in staat om op deze problematiek verder in te gaan. De scope van dit verkennend onderzoek beperkt zich tot het vinden van een waardevolle herbestemming van de Appelloods, zonder deze te slopen.

Nog iets over de burens

Iets verder de 'bosjes' in is de scoutinggroep Be Pals Prinses Juliana gevestigd. Een populaire scoutinggroep die voornamelijk op zaterdag haar activiteiten heeft. De ontsluiting van het terrein vindt plaats door een weg langs de Appelloods en deze route zal altijd open moeten blijven omdat het de enige toegangsweg is.

Aan het einde van deze weg bevindt zich daarnaast een school voor speciaal onderwijs IVIO van de Haagse Schoolvereniging.

Daarmee hebben waardevolle maatschappelijke functies hun plek op deze locatie en dat betekent naast het huidige gebruik ook iets voor het eventuele nieuwe gebruik van de Appelloods. Er is sprake van een 'insteek' in de Bosjes van Poot. Een insteek die toegang geeft tot maatschappelijk belangrijke functies.

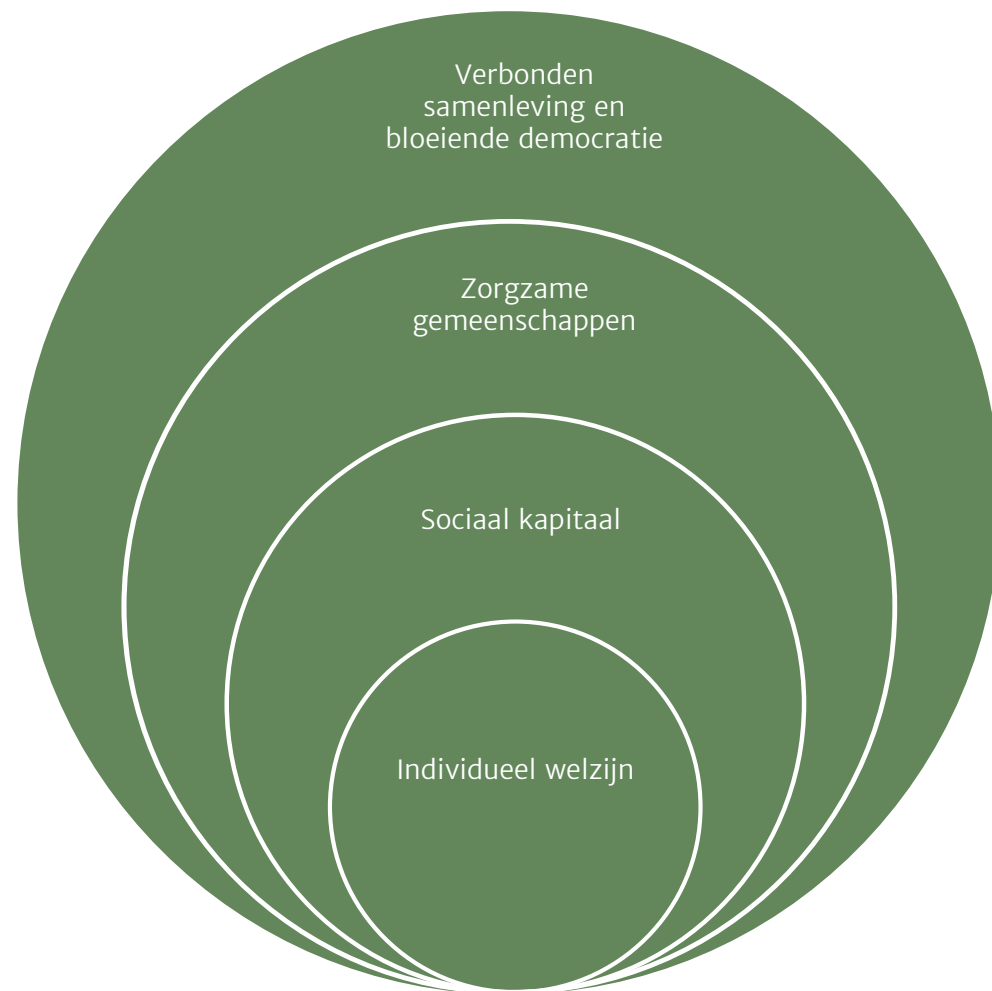

Scoutinggroep Be Pals Prinses Juliana

363 vind-ik-leuks • 387 volgers

De publieke ruimte en aanwezige voorzieningen staan onder druk

DE APPELLOODS - studie naar hergebruik

figuur De meervoudige waarde van sociaal contact, uit de publicatie: Ruimte maken voor ontmoeting, de buurt als sociale leefomgeving, (05-09-2022)

Rondom het gebouw kan een buurttuin worden onderhouden waar buurtbewoners samen bloemen, groenten en fruit laten groeien.

Maatschappelijk verantwoord

Misschien zou het goed zijn een verblijfsruimte te bieden die gehuurd of geleend kan worden waarin mensen kunnen verblijven wier verblijf in de buurt nodig is maar waar die ruimte thuis niet beschikbaar is. Denk aan mantelzorg, denk aan een logeergeplek voor gasten van ver. Een eenvoudige studio zou dat kunnen zijn.

We denken dat voorzieningen voor de gezondheidszorg niet zozeer in dit gebouw zouden passen. Daarvoor is de bereikbaarheid niet goed genoeg. Die voorzieningen zijn elders beter ondergebracht. Hier gaat het ons inziens om hetgeen de buurt met en voor de buurt doet. Indien bereikt kan worden dat men het gevoel heeft: 'dit gebouw is van ons'. Niet van de overheid, niet van een instelling, niet van een commerciële partij, maar van de bewoners zelf, dan kan er een community place worden opgebouwd zoals je in de moderne stedenbouw zou noemen. Place making, Sense of Belonging. "De Appelloods is van ons".

Het zou ook erg mooi zijn als het herstel en onderhoud door de buurtbewoners zelf ter hand genomen zou worden. Sommigen kunnen dat met hun handen doen, anderen ondersteunen financieel de inzet van vakmensen. Anderen zijn vrijwillig in de weer om de boel draaiend te houden. Terugkerende evenementen op deze plek zullen de bewoners nog meer laten gewennen en hechten aan de plek aan de rand van de wijk.

We zien in Nederland inmiddels talloze voorbeelden van een voorziening die door de buurt zelf in stand wordt gehouden. Dat gaat dan vaak om winkelvoorzieningen in het landelijk gebied en soms om complete buurthuizen (Manderveen). De overheid zelf

lukt het niet altijd meer die voorzieningen ter beschikking te stellen en als het op deze manier kan is dat ook beter.

Dat de overheid zelf nog niet altijd ingesteld is op dit soort alternatieven is een hindernis die moet worden genomen. Dat vereist vaak nogal wat doorzettingsvermogen en ambitie. En het is nodig vanuit de overheid de medewerking te verkrijgen op publiekrechtelijk gebied.

De vergunningen moeten passend zijn bij het gebruik. De overheid moet zich flexibel en coöperatief opstellen omdat de bestaande regelgeving niet altijd passend is. De buurt kan dat dan ook als voorwaarde stellen in het overleg met de overheid. Ze kan zelf de verantwoordelijkheid nemen maar moet daartoe ook de ondersteuning krijgen. Dat kan financieel zijn of middels adviezen. Het gebouw zou om niet beschikbaar kunnen worden gesteld en vanuit een bruteringsgedachte zou een bedrag ten behoeve van het opknappen van het gebouw logisch kunnen zijn.

"Geef zelf het goede voorbeeld met eigen grond en vastgoed"

Het Rijk heeft grond en gebouwen in bezit en kan daarmee het goede voorbeeld geven en heel direct bijdragen aan een sociale leefomgeving op deze plekken, bijvoorbeeld door rijksbezit waar mogelijk open te stellen voor de buurt. Juist de overheid is bij uitstek in staat om bij verkoop of herontwikkeling de sociale waarde centraal te stellen in plaats van de financieel meest rendabele opbrengst."

¹ citaten uit de publicatie: Ruimte maken voor ontmoeting, de buurt als sociale leefomgeving, 5 september 2022

Voorstel voor nieuw gebruik

Dan doemt de vraag op wat het gebouw zou kunnen betekenen voor de Vogelwijk indien het volledig, of voor een gedeelte leeg beschikbaar komt.

In het rapport van het College van Rijksadviseurs en de Raad Volksgezondheid & Samenleving, wordt een warm pleidooi gehouden voor het zoeken naar ruimten die ten dienst komen van de buurt. Die kunnen bijdragen aan sociale cohesie in de buurt. Indien een dergelijke plek te maken of te behouden is, zou deze voor allerlei activiteiten beschikbaar moeten zijn. Onderzoek heeft uitgewezen dat een dergelijk voorziening zeer belangrijk is en bijdraagt aan de leefbaarheid van de wijk. Die mogelijk dient zich dus hier aan en daar kan wat mee gedaan worden.

Deze verkenning poogt hierin wat suggesties te kunnen doen. Het heeft geen zin voor al die varianten tekeningen van het gebouw te maken. Daarvoor is het te vroeg en het is ook niet de inzet van deze studie. Maar we kunnen een mogelijkheid schetsen in tekst en in schema's.

We denken dat een functionaliteit voor de buurt in eerste instantie een samenkomstplek moet zijn. Mensen moeten elkaar formeel en informeel kunnen treffen op een gemeenschappelijke plek die niet commercieel wordt gedreven. Natuurlijk een plek voor formele buurtvergaderingen waar men met 30-50 mensen kan samenkomen om zaken te bespreken. Natuurlijk een plek om gemeenschappelijke activiteiten te organiseren waar een grotere ruimte voor nodig is. Dat kan dan gaan om gezondheidssamenkomsten, sociaal en fysiek. Om plezier samen en om wat vergadering of samenkomst. Het kan gaan om een ruimte die beschikbaar is voor een feest dat thuis niet te geven is, met een keuken om voor een grotere groep te kunnen koken. Om verjaardagen en andere feesten een plek te kunnen bieden die meer ruimte vragen dan thuis beschikbaar is.

Maar ook een plek waar men onaangekondigd even kan zijn met anderen. Om de krant te lezen, om bij te kletsen, om anderen te helpen, om kinderen met huiswerk te helpen. Om buurtgenoten bij te staan, maar ook om gewoon zelf even gezellig eruit te zijn op een plek voor allen. 'De huiskamer van de buurt'. Een keuken, een gezellige plek met genoeg stoelen en tafels om samen te zitten en ook om alleen te kunnen zijn in dezelfde ruimte met anderen.

Een faciliteit waar kinderen, maar ook volwassenen uit de buurt kunnen laten zien wat ze geleerd hebben en dat laten zien aan hun publiek. Daarvoor is natuurlijk een kleine theaterruimte zeer geschikt en dat zou de ruimte kunnen zijn die nu door House of Rat wordt gebruikt. Die zouden die ruimte kunnen delen met de buurt. De faciliteiten zoals een kleine backstage faciliteit en omkleedruimten is voor beide nodig.

Denkbaar is het beschikbaar stellen van een werkplaats met apparatuur die door mensen gebruikt kan worden om te knutselen. Om zaken te repareren, om dat samen te doen, onderhoud te plegen. Houtbewerking, metaalbewerking, stofbehandeling, naaien en vele andere activiteiten zouden er mogelijk moeten zijn. Het leren van elkaar kan daarin zeer belangrijk zijn.

Een keuken die geschikt is met haar potten, pannen en servies om een grotere groep te kunnen bedienen. Samen koken, leren koken van elkaar, samen eten. Het is een bewezen aangename manier om contact te houden met anderen. Het is misschien niet de eerste gedachte die opkomt bij een voorziening in de Vogelwijk, maar het blijkt dat gezelschap van anderen voor ieder mens aangenaam kan zijn als men er behoefte aan heeft. En dat hoeft niet bedacht of gestructureerd plaats te vinden. Met name de toevallige ontmoetingen kunnen het leven aantrekkelijk maken.

Ruimte maken voor ontmoeting

Het initiatief om als buurt de belangstelling voor de Appelloods kenbaar te maken en het gebruik ervan ten dienste van de buurt te laten komen komt op een goed moment. Op veel plekken in Nederland komen initiatieven op om voor de buurt mogelijkheden te scheppen om een aangenaam sociaal contact te bewerkstelligen. Onlangs is door de het College van Rijksadviseurs in samenwerking met de Raad Volksgezondheid & Samenleving een studie gepresenteerd die in heldere bewoordingen een sterk pleidooi houdt voor dergelijke initiatieven.

“De publieke ruimte en aanwezige voorzieningen staan onder druk, zowel in de stad als daarbuiten. Tegelijkertijd zijn de beleidsverwachtingen voor de buurt als zorgzame omgeving juist gegroeid. Die paradox knelt en vraagt om gericht beleid voor een toekomstbestendige inrichting en adequate sociale infrastructuur voor buurten en dorpen. Ruimte maken voor ontmoeting.”

We hebben citaten uit deze studie in de verkenning opgenomen en het complete onderzoek is als bijlage toegevoegd omdat het zo prachtig bij dit initiatief past.

“Ruimtelijk perspectief: leefbaarheid en toegang tot voorzieningen loopt terug

Van uit ruimtelijk perspectief zien we een woonomgeving waarin de leefbaarheid en de toegankelijkheid van (basis)voorzieningen terugloopt. Op het platteland gaat het dan vooral om de nabijheid van voorzieningen als winkels en bibliotheken. In steden is de toegang tot voorzieningen of tot een uitnodigende publieke ruimte in de buurt geen gegeven. Bijvoorbeeld doordat voorzieningen samenklonteren aan de randen van de stad en doordat de publieke ruimte 'commercialiseert': op steeds meer plekken moet je een consumptie bestellen om op een stoel of een bankje te mogen zitten. De uitbreiding van de terrassen na corona heeft die ontwikkeling versterkt. Het aanbod van (semi)openbare gebouwen met een maatschappelijke functie, zoals

stadsdeelkantoren, bibliotheken, postkantoren en kerken, neemt af. Daarom concludeerden we al eerder dat veel Nederlandse woonwijken onvoldoende toekomstbestendig zijn in het licht van een vergrijzende bevolking en de hardnekkige verschillen in gezondheid en bestaanszekerheid.”

Observatie

Van groot belang is dat het gebouwtje in de 'mental map' van de buurtbewoners een plaats heeft gekregen. Dat is een bijzondere kwaliteit voor een onopvallend gebouw op een besloten plek. Dat heeft mede zijn oorzaak in het gebruik als theaterlocatie in de afgelopen jaren. Vele recensies getuigen nog van de soms belangwekkende uitvoeringen die daar gemaakt zijn (zie bv Kester Freriks NRC, 31 aug 2007). Tegenwoordig zouden we dat placemaking noemen, maar dat is al gebeurd en nu zet het theatergezelschap House of Rat nog zijn stempel op deze locatie. Inspirerend is de sfeer van experiment en engagement die de gebruikers met het gebouw nu samen uitstralen.

Maar de gemeente heeft geklaagd dat er een degelijke verduurzamingsopgave nodig is en schat de bouwkosten daarvan als te hoog in en heeft gesuggereerd het gebouw dan maar beter te slopen zodat de onderhoudslasten niet langer op de gemeentebegroting drukken. Daarop heeft de buurtvereniging Vogelwijk haar belangstelling kenbaar gemaakt en ons, onderzoeksbureau Genius Loci, gevraagd een onderzoek te doen naar mogelijke vormen van gebruik.

In deze studie zullen we die gebruiksmogelijkheden benoemen.

¹ citaten uit de publicatie: Ruimte maken voor ontmoeting, de buurt als sociale leefomgeving, 5 september 2022

Huidige locatie

Initiatief uit de buurt

Toen kwam de buurt zich melden omdat ze het zonde zouden vinden dat de Appelloods zou worden afgebroken. Dat zou haar lot zijn. Renovatie is te duur in de visie van de gemeente Den Haag en het gebouw in haar staat van achterstallig onderhoud te laten bestaan past niet in haar vastgoedbeleid.

Zo komt er de interesse van de buurt voor de loods. Natuurlijk maakt het gebouw op die plek al jaren onderdeel uit van de Vogelwijk. Aan de rand weliswaar, in het groen verscholen, maar ontegenzeggelijk behorend bij de buurt. Bekend van haar Appel verleden, van de nabijheid van de scouting en de vogeltuin. Vanuit de buurt komt de vraag of het gebouw iets zou kunnen betekenen voor de buurt.

“Recente beleidsaandacht voor de buurt als sociale leefomgeving

Het belang van een sociale leefomgeving is recent expliciet onderdeel geworden van brede, landelijke beleidsvisies op zowel gezondheid als ruimtelijke inrichting.

- De Nationale Omgevingsvisie (NOVI) schetst ontmoetingsmogelijkheden en als onderdeel van een gezondheidsbevorderende leefomgeving. In 2050 verleidt de leefomgeving mensen idealiter om • anderen te ontmoeten en maatschappelijk te participeren. Het streven is om dorpen en steden in te richten als “inclusieve, sociale gemeenschappen: iedereen heeft de kans om deel te nemen aan het maatschappelijke leven, er zijn genoeg mogelijkheden voor sociale interactie, geschikt voor jong en oud”.

- De Landelijke Nota Gezondheidsbeleid (2020–2024) zet onder andere in op een sociale leefomgeving die uitnodigt tot ontmoeting als een van de 4 centrale vraagstukken waarop wordt gericht. Als

- onderdeel van een gezonde leefomgeving “voelen mensen zich thuis, wonen ze veilig, krijgen ze steun en is de samenhang in de buurt groot”.¹

¹ citaten uit de publicatie: Ruimte maken voor ontmoeting, de buurt als sociale leefomgeving, 5 september 2022

Dan zou je je kunnen voorstellen dat de buurt gewoon gelukkig zou zijn met het huidige gebruik en het gebouw in eigendom overneemt en ter beschikking stelt aan de gebruikers. Gedeeltelijk is dat ook het geval maar indien de buurt het beheer en eigendom overneemt is het ook logischer te vragen wat het belang van het gebouw voor de buurt zou kunnen zijn. Dan moet je constateren dat House of Rat niet een echte Vogelwijk identiteit heeft. Zij kunnen ook elders zitten als die voorzieningen betaalbaar en bereikbaar ergens te vinden zouden zijn. Dat dat echter niet eenvoudig is evident. En al zou de buurt House of Rat graag willen houden dan is de zeer beperkte mogelijkheid om publiek te mogen uitnodigen een blijvend probleem. De vergunning staat slecht enkele keren per jaar een voorstelling met publiek toe. Dat zou beter moeten, uiteindelijk speelt men toch graag voor publiek dat dan ook moet kunnen komen.

Een interessante optie is de mogelijkheid die is geopperd dat de groep gebruik zou kunnen maken van een locatie die tijdelijk beschikbaar is in de stad. Dan zou de groep een soort nomadenbestaan gaan leiden. De vraag is of dat functioneert, maar het is het onderzoeken waard.

Huidige locatie

Gelegen in de 'Bosjes van Poot' aan de rand van de woonwijk is het gebouw niet snel zichtbaar vanaf de Laan van Poot. Het ligt enigszins verscholen en men rijdt er gemakkelijk voorbij. Dat maakt de plek echter ook aantrekkelijk. De kalmte van de groene omgeving werkt aangenaam. De burens van de scouting en Abraham Schierbeek Vogeltuin versterken dat karakter. Zoals bekend is de loods gebouwd in de Tweede Wereldoorlog door de bezetter als een voertuigen garage.

Geschiedenis

De geschiedenis van het gebouw is mooi beschreven door House of Rat en die vindt u hieronder.²

Na de bezetter hebben de burgerwacht en de brandweer gebruikgemaakt van het pand en in 1986 kwam theatergroep de Appel waaraan het gebouw zijn huidige naam dankt. De Appel had zijn eigen theater aan de Duinweg in Scheveningen en heeft daar een grote reputatie opgebouwd in 45 jaar. Toen stopten de subsidies in 2016 en moest het gezelschap worden opgeheven. De Appel had jaren haar repetitieruimte in de loods.

“Widerstandsnest 325 was gelegen aan de Laan van Poot.² Bij de kruising van de Laan van Poot met de Nachtegaallaan was een groot garagegebouw geplaatst. Naast de garage waren er in het pand ook drie kantoren, een werkplaats, een motorenrevisiewerkplaats, een schaftlokaal, een magazijn en een spoelplaats. Direct naast de garage ligt de Abraham Schierbeektuin, een vogeltuin. Deze vogeltuin is in 1928 opgericht door de Algemene Vereniging Natuurbescherming en werd vanaf 1941 beheerd door André van der Laan.

De Duitse Hauptmann Gerhardt had het nog aan de stok gekregen met André van der Laan; Duitse militairen hadden tegen kerst 1942 de toppen uit een aantal sparren gezaagd om als kerstboom te gebruiken, en duiven geschoten om kerstmaaltijden te bereiden. Gerhardt beloofde dat het nooit meer

zou gebeuren, hetgeen Van der Laan een pak van het hart was; in de tuin lagen wapens van het verzet verborgen.

Bezetting

Widerstandsnest 325 werd verdedigd door een klein detachement. Deze bestond uit 1 officier, 10 onderofficieren en 27 manschappen, zij werden aangevoerd door Hauptmann Gerhardt. De bewapening bestond uit 3 × Leichtes Maschinengewehr.

In het bestemmingsplan staat onder de titel Provinciaal beleid. ‘Voor bestemmingsplan Duindorp – Bosjes van Poot zijn de volgende kenmerkende structuren en elementen van belang:

*– Het duingebied van de Bosjes van Poot
– De resten van de Atlantikwall, een 2685 kilometer lange verdedigingslinie die de Duitsers in de Tweede Wereldoorlog aanlegden om een geallieerde invasie te voorkomen. In de Bosjes van Poot bevindt zich een bunker met een open geschutsopstelling, een onderdeel van de Atlantikwall.”*

Hierbij wordt dus wel de onder het zand begraven bunker op de hoek van de Houtrustweg en de Nieboerweg genoemd, maar niet de loods, terwijl deze onder de naam “Widerstandsnest 325” onderdeel uitmaakte van dezelfde verdedigingslinie (website Stichting Atlantikwall Museum Scheveningen).³

² <https://www.houseofrat.nl/de-loods/>

³ <https://www.atlantikwallmuseum.nl/nl/atlantikwall/widerstandsnesten/widerstandsnest-325>

De Appelloods

De Appelloods

Figuur 1 De Appelloods, Den Haag, 1945
Figuur 2 Stadswekerij, Den Haag, ca 1920

Huidige locatie

In het bestemmingsplan wordt binnen de bestemming 'Natuur' dan ook expliciet gesproken over "het behoud en/of herstel van de in het gebied gelegen overblijfselen van de Atlantikwall", terwijl een dergelijke bestemming binnen de bestemming 'Groen' ontbreekt. De loods, als grotendeels uit hout opgetrokken bouwwerk uit die periode ongetwijfeld zeldzamer dan een betonnen bunker, wordt in het bestemmingsplan om onduidelijke redenen niet vanuit dat perspectief beschouwd. Er wordt slechts melding gemaakt van "een karakteristieke loods uit de Tweede Wereldoorlog".

Daarbij zou nog in overweging moeten worden genomen of dat karakteristieke voorkomen geen deel uitmaakt van het beschermd stadsgezicht. De gemeentelijke kaart met de grenzen daarvan suggereert op zijn minst dat dit zou moeten gelden voor de gevel aan de kant van Laan van Poot.

Huidig gebruik

Nu wordt het gebouw op verschillende manieren gebruikt. Twee theaterzalen en een kunstopslag met wat aanpalende ruimten vormen de 'bewoners'.

Theater Rabarber en House of Rat hebben er een inspirerende omgeving gemaakt waar experimenteel theater kan groeien. Het gebouw straalt een pretentieloze sfeer uit die de juiste achtergrond kan vormen voor dit soort theater. Indien men met het oog van de eigenaar naar het vastgoed kijkt mankeert er natuurlijk veel aan het gebouw. Maar de vraag is of je aan een dergelijke huisvesting wel die degelijke eisen zou moeten stellen.

Vanzelfsprekend moet het gebruik ervan veilig kunnen gebeuren, daar kan men geen concessies aan doen. Vluchtwegen moeten afgestemd zijn op het aantal mensen dat het gebouw gebruikt en ze moeten bouwkundig veilig afgewerkt zijn. Maar het is ook denkbaar de verduurzaming van dit gebouw over een

langere periode uit te smeren. Het gebouw lijkt op het eerste oog niet bouwvallig of gevaarlijk. Er is sprake van een niet geïsoleerd gebouw vanwege haar originele functie als garageloods.

Anderzijds is het huidige gebruik als oefenruimte voor theater en opslag geen functionaliteit die veel warmte vraagt en daardoor ook niet veel warmteverlies kent. De eisen die de gebruikers stellen zijn zeer bescheiden en zolang de functionaliteit er is kan er gewerkt/gerepeteerd worden. Deze gebruikers zitten niet te wachten op een renovatie, ze redden zich prima op hun manier.

Dat is natuurlijk geen degelijke architectonisch /bouwkundige redenatie en dat vereist wat uitleg.

Steeds vaker wordt onderkend dat de rafelranden van de stad belangrijke plekken zijn. Stedenbouwkundigen pleiten steeds vaker voor behoud. De kracht van een energiek stedelijk leven zit met name in de mogelijkheid tot experiment, tot zoeken en oefenen in de marge. Niet geïnstitutionaliseerd en niet in regels gevat. In de huidige maatschappij waar de stad een sterke economische waarde vertegenwoordigt op bijna elke plek is er moeilijk een toekomst te vinden voor een initiatief dat nog geen degelijk economisch bestaan heeft opgebouwd. Omdat alles waardevol is in economische zin hebben we ons aangewend ook zo naar de wereld te kijken en dat laat vaak te weinig ruimte voor initiatieven die uit een eenvoudig enthousiasme zijn geboren. We zouden daarom zuinig moeten zijn op die plekken die niet volledig in regels zijn bestemd, waar nog ruimte is. Deze plek is er één van denken we.

"Investeer in goed beheer en gebruik van wat er al is

Ook bij werken vanuit de buurt kan het lastig blijven om plekken algemeen toegankelijk te houden of beschikbaar te maken als ontmoetingsruimte. Zeker waar ruimte schaars is of een financieel rendabele exploitatie ingewikkeld is.

*Dat vraagt dus gerichte aandacht om voldoende 'rommelruimte' te behouden waar ontmoetingsplekken kunnen ontstaan of door beter gebruik te maken van wat er is. Er zijn immers veel gebouwen of plekken in de openbare ruimte die in potentie waarde hebben voor ontmoeting, zonder dat je er iets (structureels) voor hoeft te bouwen. Ruimte maken voor ontmoeting."*¹

Dat er een opslag is van beeldhouwer Janssen voor zijn prachtige sculpturen is mooi maar niet een specifiek gebruik dat alleen op deze plek zou kunnen. En in de marge speelt zich het prachtige werk van deze kunstenaar ook niet meer af denken we. Maar dat kunnen wij natuurlijk hier niet beoordelen. In elk geval kan dat eigenlijk in elke bedrijfsruimte wel. En de locatie ligt natuurlijk niet ver van het strand, maar in- en uitpakken is toch nodig.

¹ citaten uit de publicatie: Ruimte maken voor ontmoeting, de buurt als sociale leefomgeving, 5 september 2022